

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 31 juli 1914 kl. 12 m.

*Särskilda utskottets nr 2 utlåtande nr 5 i anledning av herr
Lindleys motion om ändring av 82 § sjölagen.*

Till utskottets behandling har hänvisats en inom första kammaren av herr Lindley avgiven motion, nr 8, däri hemställts, att riksdagen måtte med uteslutning av satsen i sjölagens 82 §, »där ej hyresavtalet annorlunda bestämmer», giva ifrågavarande paragraf följande formulering:

82 §. Förhyrd sjöman skall kvarstanna i tjänst, till dess fartyget ankommit till förhyrningsorten eller, om han förhyrts i Sverige, till annan svensk hamn, där resan slutar. Är han förhyrd — — — lika med europeiska.

Till stöd härför har anförts följande:

»Motioner om lagstadgad rätt för sjöfolk att vid resans slut få avmönstra i svensk hamn ha under åren 1908, 1909 och 1910 väckts i riksdagens andra kammare.

Motionen.

Det måste förvåna, att en så pass billig begäran kunde avslås av dem, som ständigt föra den individuella frihetens talan på tungan, men icke förty har dock så skett under återopande av påståenden om att en dylik frihet skulle ruinera den svenska sjöfartsnäringen. Grundlösheten av detta påstående ligger uppenbar för envar genom hänvisning till alla utländska handelsmariner, som sakna dylika inskränkande bestämmelser och synnerligast till Englands, där dylika inskränkningar i sjöfolkets rätt aldrig ha funnits, utan att dylika katastrofartade verkningar ha försports. Tvärtom har sjöfartsutvecklingen i alla länder varit enorm och torde i allmänhet fullt ut kunna mäta sig med vårt eget lands, trots här gällande inskränk-

ningar i sjöfolkets rörelsefrihet. Sanningen torde därför vara den, att dessa bestämmelser icke alls inverka på sjöfartsnäringens utveckling och bestånd, ty den är beroende av helt andra faktorer.

Däremot kan man ha befogad anledning att giva detta påtalade missförhållande en mycket stor andel i den obotliga skada, som årligen tillfogas Sverige genom oavbruten emigration av utbildat sjöfolk till alla länders handelsflottor, där de sociala — med ty åtföljande bättre ekonomiska — förhållandena göra anställningen mera tilldragande. I detta sammanhang torde även böra påpekas det i högsta grad oändamålsenliga slöseriet att påkosta dylikt sjöfolk en långvarig och dyrbar värnpliktsutbildning, då man sedermera icke gör någonting för att behålla det sålunda utbildade manskapet i landet.

Här begäres dock ingenting annat än ett återställande av en rätt, som svenskt sjöfolk ägt sedan hedenhös. I de gamla hanselagarna finnes endast inrymd skyldighet för sjöfolket att föra fartyget tillbaka till hemorten eller destinationsorten, men de ägde icke rätt att utkräva sin hyra, förrän fartyget utlossat lasten. I Carl den XI:s sjölag finnas likaledes stadganden, som ge sjöfolket rättighet att avmönstra vid resans slut, dock med skyldighet att först utlossa lasten och barlasta fartyget, om så påfordras, men de kunde icke under normala förhållanden kvarhållas längre än 14 dagar efter fartygets hemkomst. Denna bestämmelse bibehölls även i 1864 års sjölag, där det i § 71 stadgas: »Vid fartygets ankomst till svensk hamn, som i § 55 sägs, vare besättningen berättigad att, senast fjorton dagar därefter, bliva avmönstrad. Innestående hyra skall innan avmönstringen utbetalas.

Den kommitté, som år 1882 tillsattes för att ånyo revidera sjölagen, nedsatte denna väntetid till högst 7 dagar, men sönderdelade samtidigt paragrafen och gav dess återstående del en ordalydelse, som till sina praktiska verkningar fullständigt berövade sjöfolket den hävdvunna och lagstadgade rätten till avmönstring efter verkställd resa. Stadgandet fick nämligen följande lydelse i 82 §: »Förhyrd sjöman skall, där ej hyresavtalet annorlunda bestämmer, kvarstanna i tjänst, till dess fartyget ankommit till förhyrningsorten eller, om han förhyrts i Sverige, till annan svensk hamn, där resan slutar.» I 84 § återfinnes dock den kompletterande tilläggsbestämmelsen, så lydande: »Sjöman, som på grund av bestämmelse i hyresavtalet eller jämlikt 82 eller 83 § äger rätt att erhålla entledigande, vare dock pliktig att, där befälhavaren det äskar, lämna nödigt biträde vid lossning av last och barlast samt vid fartygets förtöjning, avriggning

och uppläggning; och må förty befälhavaren låta med avmönstring anstå, till dess sådant arbete avslutats, dock icke utöver sjunda dagen efter fartygets ankomst.»

Förgäves skall man i motiveringen till dessa lagändringar kunna uppleta några uttryck för att denna urgamla rätt borde fränhändas sjöfolket i Sverige; tvärtom synes det framgå, som om dessa kommitterade — bland vilka första kammarens värderade talman, herr I. Afzelius, var en — ha utgått ifrån att förutvarande bestämmelser voro alldeles för stränga efter nutida förhållanden och att sjöfolket borde beviljas rätt till omedelbar avmönstring, såvida icke särskilda omständigheter i fråga om fartygets uppläggning m. m. gjorde det nödvändigt att kvarhålla besättningen under högst 7 dagars tid.

Man kan därför utgå ifrån att någon avsiktlig stöld av sjöfolkets rättigheter icke har varit tillämnad eller ens en målmedveten strävan att genom finurliga omformuleringar beröva dem deras urgamla rätt, utan tycks hela felet bero på en beklaglig lapsus i tankegången i fråga om verkningsarna utav den föreslagna omformuleringen. Kommitterade borde väl annars ha förstått, att en sådan lucka, som att helt överlämna åt skeppsredarnas godtycke att i mönstringsrullan få utskriva bestämmelser om tjänstetidens längd, ovillkorligen skulle medföra, att sjöfolket överlämnades åt deras arbetsgivares gottfinnande med avseende å rättigheten till avmönstring. Att kommitterade delvis även ha uppmärksammat dessa omständigheter, framgår av en passus i motiveringen, där det heter: »Då sjömannen icke i samma mån som redaren är i stånd att själv bestämma sin rätt genom förbehåll i tjänsteavtalet, måste lagen bereda honom erforderligt skydd»; skada blott, att icke dessa synpunkter blevo beaktade vid 82 §:s utredigering. Någon representant att bevaka deras intressen fanns icke i riksdagen vid denna tid.

Det framgår sålunda alldeles oförtydbart, att det här icke är fråga om att tillvälla sig nya privilegier, utan att till sjöfolket återställa oriktigt fränhända rättigheter».

Motionären åsyftar med sitt förslag sådan ändring i nu gällande bestämmelser, att sjömannen skall, utan avseende å vad i hyresavtalet må vara bestämt, äga ovillkorlig rätt att bliva entledigad, när fartyget ankommit till förhyrningsorten eller, om han förhyrts i Sverige, till annan svensk hamn, där resan slutar. En sådan av motionären ifrågasatt inskränkning i rätten att träffa avtal anser utskottet icke tillrådlig; och då härtill kommer, att ett bifall till motionen icke skulle leda till av motionären

Utskottet.

avsett resultat, utan därför skulle krävas ytterligare lagändring, varpå utskottet emellertid saknar anledning ingå, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 juli 1914.

På utskottets vägnar:

F. HOLMQUIST.

Reservationer:

Av herrar *Lindley*, *Christiernson* och *Sävström* som anført:

Då ett bifall till motionen icke i något avseende skulle leda till av motionären avsett resultat, hava vi icke kunnat i utskottet förorda antagande av motionen. Emellertid synes det, som om anledning förefunnnes att taga under övervägande, på vad sätt nu gällande bestämmelser rörande längden av den tid, varunder sjöman kan genom avtal bindas, böra bringas i närmare överensstämmelse med de krav på kortare anställningstid och vidare frihet att avmönstra, som sjöfolket för egen del önskar och är i så starkt behov av.

Med anledning härav hava vi ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av herr Lindleys motion I: 8 ville genom skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande under vilka betingelser svenskt sjöfolk må medgivas ovillkorlig rätt att — utöver vad gällande sjölag bestämmer — efter anmälan avmönstra i svensk hamn, ävensom för riksdagen framlägga det förslag till ändring i sjölagen, vartill detta övervägande kan föranleda.

Av herrar *Lyberg* och *Wijk*, som anført följande:

»I likhet med utskottet anse vi, att den av motionären föreslagna lagändringen näppeligen skulle komma att innebära vad motionären enligt motiveringen till sitt yttrande avser att vinna. Vi finna därjämte, att en lagändring av den innebörd motionären *åsyftar* skulle komma att gå längre, än vad förhållandena kunna anses påkalla, och att densamma skulle medföra högst egendomliga och betänkliga konsekvenser.

Å andra sidan kunna vi icke finna annat, än att motionären har rätt så till vida, att en oeftergivlig tillämpning av arbetsavtalet för sjöfolk i vad detsamma angår tjänstetidens längd ofta måste te sig såsom synnerligen hård trots den i gällande sjölag förefintliga bestämmelsen, att oberoende av avtalets innehåll sjöman skall efter två, i vissa fall tre års förlopp vara berättigad att avmönstra. Ifrågavarande arbetsavtal är nämligen med hänsyn till arbetets natur sådant, att det ofta torde inträffa, att kontrahenterna vid avtalets träffande sakna de yttre förutsättningarna att bedöma, huru arbetsförhållandena i längden komma att gestalta sig. Att det oaktat efter en jämförelsevis lång tjänstetid kvarhålla i tjänst en sjöman, som önskar avmönstra, kan givetvis icke vara nyttigt vare sig för sjöfolket eller för sjöfartsnäringen, det senare särskilt med hänsyn till det icke sällan överklagade faktum, att vårt sjöfolk i så stor omfattning övergår i utländsk tjänst, ofta genom att i utlandet rymma och icke återvända till hemlandet. Det synes under sådana omständigheter vara av vikt för såväl den enskilda kontrahenten som staten, att sjöman, såvitt möjligt, efter viss tids tjänstgöring och under de övriga förutsättningar, som kunna finnas skäligen, beredes större möjlighet, än gällande sjölag nu medgiver, att oberoende av arbetsavtalet avmönstra, när fartyget kommer i svensk hamn. Visserligen har det blivit upplyst, att i regel hinder icke reses mot sjömans begäran att avmönstra, därest han sätter annan lika god man i sitt ställe. Men då undantag från denna regel dock finnas och det för övrigt emellanåt torde vara förenat med stora svårigheter för sjöman att genom eget åtgörande skaffa annan i sitt ställe, synes behovet av en lagändring icke vara genom berörda förhållande motsagt.

På grund härav anse vi, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av herr Lindleys motion ville genom skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och under vilka betin-

gelsor svenskt sjöfolk må medgivas rätt att — utöver vad gällande sjölag bestämmer — före anställningstidens utgång avmönstra i svensk hamn, ävensom för riksdagen framlägga det förslag till ändring i sjölagen, vartill detta övervägande kan föranleda.
